Чернігівський національний технологічний університет
Кафедра філософії і суспільних наук

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ «МОНІТОРИНГ ДУМКИ ЧЕРНІГІВЦІВ ЩОДО ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ»

(У МЕЖАХ ПРОЕКТУ БЮДЖЕТУ М. ЧЕРНІГОВА 2017 РОКУ «ЗАЛУЧЕННЯ МЕШКАНЦІВ М. ЧЕРНІГОВА ДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»)

ЧЕРНІГІВ-2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....3
КІЛЬКІСНИЙ ВИМІР ВІДПОВІДЕЙ РЕСПОНДЕНТІВ НА ЗАПИТАННЯ АНКЕТИ З КОМЕНТАРЕМ ЇЇ РОЗРОБНИКІВ.....4
УЗАГАЛЬНЕННЯ.....20
ВИСНОВКИ ЩОДО ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ.....21
ВИСНОВКИ ЩОДО ПОІНФОРМОВАНОСТІ МЕШКАНЦІВ МІСТА.....23
ВИСНОВКИ ЩОДО ОЦІНКИ НАСЕЛЕННЯМ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОВЖИВАНЬ В ОРГАНАХ ВЛАДИ.....24
ВИСНОВКИ ЩОДО ПОЛІТИЧНИХ І ПРОТЕСТНИХ НАСТРОЇВ.....25

ВСТУП

Відповідно до цивільно-правових договорів між Чернігівською міською радою та фахівцями Чернігівського національного технологічного університету Круком Олександром Івановичем і Киселицею Світланою Володимирівною проведено соціологічне дослідження щодо актуальних питань соціально-економічного та політичного життя як громади міста Чернігова.

Основними завданнями опитування було:

1) виявлення основних проблем у житті містян за їх значимістю та ступенем задоволеності громадян вирішенням цих проблем;

2) виявлення рівня довіри громадян до органів місцевої влади та поінформованості мешканців про її діяльність;

3) вивчення ставлення до корупційних зловживань;

4) вивчення політичних поглядів та довіри до органів центральної влади, протестного потенціалу в місті.

Опитування проведено методом анкетного індивідуального формалізованого інтерв'ю face-to-face за стандартною технологією вуличного опитування у період з 10.04.2017 року по 20.04.2017 року за місцем постійного проживання респондентів (домогосподарств).

Вибірка районована, квотна; репрезентативна за віком, статтю та місцем проживання респондентів.

Виходячи з розрахунку, вибірка склала 2960 респондентів вибіркової сукупності, максимально допустима похибка становить 5%.

Для визначення вибіркової сукупності респондентів використані статистичні дані[1] Головного управління статистики в Чернігівській області «Розподіл постійного населення Чернігівської області за статтю і за віком» станом на 1 січня 2016 року, а також статистичні дані про постійне і наявне населення міста Чернігова станом на 1 лютого 2017 року, що характеризують генеральну сукупність на зазначену дату.

Система питань спрямована на виявлення кількісно-якісних характеристик об'єкта і предмета дослідження. Відповіді фіксувалися інтерв'юером за визначеними правилами.

Обробка отриманої первинної соціологічної інформації здійснювалась в два етапи: на першому етапі – ручна обробка, що передбачала контроль точності, повноти та якості заповнення; на другому етапі – обробка даних з використанням пакету програми SPSS.

[1] http://chernigivstat.gov.ua/books/nasel.php

КІЛЬКІСНИЙ ВИМІР ВІДПОВІДЕЙ РЕСПОНДЕНТІВ НА ЗАПИТАННЯ АНКЕТИ З КОМЕНТАРЕМ ЇЇ РОЗРОБНИКІВ

1. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Якщо матеріальне становище середньої статистичної сім'ї в Україні прийняти за деякий середній показник, то, порівнюючи з ним, як Ви оцінюєте матеріальне становище Вашої сім'ї?

Дуже низьке	Низьке	Нижче середнього	Середнє	Вище середнього	Високе
5,13	14,92	26,15	44,73	8,70	0,37

Самовизначення респондентів щодо власного матеріального становища (у порівнянні із умовно-середнім показником в Україні) розподілилося наступним чином: частка тих, хто сприймає себе як людину середнього і вище середнього достатку дещо превалює над тими, хто позиціонує себе, як людина, матеріально забезпечена на рівні нижче середнього і низькому – 53,8% і 46,2% відповідно. Ці показники виглядають досить співмірно, особливо на тлі розбіжностей у полярних категоріях «Високе» і «Дуже низьке». У першій – кількість респондентів не перевищує й половини відсотка, у другій – складає п'ять відсотків.

2. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Рід занять

Безробітний – 4,53
Військовослужбовець – 2,50
Держслужбовець – 4,93
Домогосподарка – 4,36
Інженерно-технічний працівник, службовець – 7,94
Медичний працівник – 6,42
Освітянин, науковець – 6,72
Пенсіонер – 12,42
Підприємець – 4,36
Працівник культури і спорту – 1,79
Працівник сфери обслуговування (торгівля, транспорт, фінансові установи) – 8,89
Робітник – 9,73
Учень, студент – 21,05
Інший – 4,36

Зауважимо, що суб'єктивна оцінка майнового стану, яку ми бачимо у відповідях на попереднє питання, дещо дисонує із об'єктивним соціально-економічним показником, який пов'язаний із родом занять чи зайнятістю у тій частині, де категорії «Безробітний», «Домогосподарка», «Пенсіонер», «Учень, студент» посіли 42,36% чернігівців і, відповідно, їх основне джерело доходу – державні чи-то соціальні виплати або утримання іншими особами. Очевидно, ці містяни у першому випадку демонструють певну психологічну заангажованість,

у другому – вікова характеристика накладається на економічно-дохідну зайнятість або ж існують інші джерела доходу, крім власної працевлаштованості.

3. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Як Ви оцінюєте рівень громадянської свідомості та активності містян?

1. Високий	2. Достатній	3. Низький	4. Відсутній	5. Важко сказати / Не знаю
0,34	21,82	50,03	7,03	20,78

Викликає занепокоєння оцінка містянами рівня громадянської свідомості: більше половини (57%) назвали її низькою або відсутньою. Лише близько п'ятої частини від опитаних вважають її достатньою або високою, цей показник послаблюється на тлі 20,78% тих респондентів, хто не визначився із відповіддю.

4. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Як би Ви оцінили за п'ятибальною шкалою дієвість місцевих об'єднань громадян?

		Дуже низька	Низька	Достатня	Висока	Важко сказати / Не знаю
1	Волонтерський рух	3,75	19,12	44,43	16,86	16,74
2	Об'єднання співвласників (ОСББ, кондомініум тощо)	14,26	31,66	18,28	3,34	32,46
3	Клуби за інтересами	10,71	24,22	26,82	8,89	29,36
4	Культурно-просвітницькі організації	9,12	24,12	35,07	8,75	22,94
5	Мистецькі об'єднання	7,60	25,10	28,07	8,72	30,51
6	Молодіжні спілки	11,96	27,91	23,01	8,01	29,11
7	Організації медико-оздоровчого спрямування	22,50	39,46	17,77	6,66	13,61
8	Природничо-екологічні об'єднання	18,72	35,34	19,80	5,54	20,60
9	Спортивні об'єднання	8,24	22,97	36,39	15,10	17,3
11	Політичні блоки і партії	11,66	23,72	31,08	13,68	19,86
12	Профспілки	20,24	25,88	25,37	6,55	21,96
13	Фонди соціальної підтримки (благодійні організації)	14,66	30,20	25,41	8,95	20,78

Найдієвішими місцевими об'єднаннями громадян чернігівці називають волонтерський рух (понад 60%), спортивні об'єднання (понад 50%), політичні блоки і партії (45%). Серед найпасивніших – організації медико-оздоровчого спрямування (62%), профспілки (46%) та природничо-екологічні об'єднання – (53%)

5. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Чим, на Вашу думку, повинні займатися громадські організації та спілки міста задля успішного вирішення нагальних проблем територіальної громади? **(Можливі кілька варіантів відповіді)**

1. Активно рекламувати свою діяльність та ідеологію – 16,86
2. Займатися соціальним підприємництвом та волонтерством – 27,47
3. Звертатися до влади (радити) – 34,39
4. Контролювати владу (критикувати) – 50,71
5. Спостерігати за владою (моніторити) – 43,68
6. Надавати консультативні послуги найнужденнішим – 48,41
7. Пропагувати загальнолюдські цінності та проводити культурно-розважальну і просвітницьку роботу серед населення – 24,46
8. Шукати результативні форми співробітництва з владою – 44,70

Досить вагомо (половина від тих, хто визначився та усвідомлює пріоритети громадської активності) виглядає позиція містян, яка обстоює думку про те, що задля успішного вирішення нагальних проблем територіальної громади громадські організації та спілки міста повинні контролювати владу і лише близько п'ятої частини – активно рекламувати свою діяльність та ідеологію і пропагувати загальнолюдські цінності та проводити культурно-розважальну і просвітницьку роботу серед населення.

6. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Які форми взаємодії мешканців міста та місцевої влади, на Вашу думку, є найефективнішими?(Можливі кілька варіантів відповіді)

1. Ініціювання та участь у місцевих референдумах – 16,69 .
2. Ініціювання та участь у загальних зборах громадян – 21,15
3. Залучення громадських експертів у діяльність виконавчих структур – 25,81
4. Участь у громадських слуханнях – 20,98
5. Участь у роботі громадських рад – 20,20
6. Участь у «Круглих столах», що проводять наукові, освітні та політичні інституції – 17,53
7. Спільне святкування визначних подій в історії міста – 9,32
8. Жодна – 8,82
9. Важко сказати / Не знаю – 19,83

Привертає увагу досить поміркована позиція чернігівців стосовно влади. Найефективнішою формою їх взаємодії для чверті опитаних вважається залучення громадських експертів у діяльність виконавчих структур. П'ята частина містян такими формами називають ініціювання та участь у загальних зборах громадян, участь у громадських слуханнях, участь у роботі громадських рад. Варто зазначити, що лише близько десятої частини від опитаних (9,3%) вважають спільне святкування визначних подій в історії міста ефективною формою взаємодії із місцевою владою. Цей показник корелює із потенційно протестним електоратом, який не налаштований на співпрацю і жодну із запропонованих інтерв'юерами позицій не сприймають як ефективну (8,8%). Такий розподіл свідчить про поступове зростання громадянської свідомості та активності серед містян, оскільки маргінальні та протестні настрої не перевищують 18 % . Із врахуванням п'ятої частини тих, хто не

визначився, ця цифра мінімізується.

7. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Чи є Ви членом будь-якої громадської організації?

1. Так	2. Ні	3. Готуюсь до вступу
7,60	87,90	4,50

З огляду на усвідомлені відповіді щодо життя місцевої громади та подій в країні переважної більшості опитаних, цікавим видається чисельність тих, хто формально є або готується бути членом громадських об'єднань – таких ледь більше десятої частини містян.

8. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Якою мірою Ви задоволені роботою міської влади у наступних галузях?

		Швидше задоволений	Швидше не задоволений	Важко сказати / Не знаю
1	Будівництво	35,24	39,70	25,06
2	Житлово-комунальне господарство / благоустрій	26,62	60,37	13,01
3	Екологія	24,70	58,21	17,09
4	Медицина і охорона здоров'я	21,08	65,51	13,41
5	Культура та мистецтво	46,08	30,07	23,85
6	Освіта і наука	34,80	42,26	22,94
7	Торгівля	35,27	46,72	18,01
8	Транспорт	30,14	55,95	13,91
9	Туризм	29,83	33,38	36,79
10	Фізкультура і спорт	42,77	28,72	28,51

Оцінка чернігівцями роботи міської влади в основних галузях життєзабезпечення розподілилася наступним чином. Найбільш незадоволені мешканці міста діяльністю міської влади в галузі медицини і охорони здоров'я (66%), житлово-комунального господарства та благоустрою (60%), транспорту (56%). Найбільш задоволені – культурним та мистецьким простором міста (46%) і фізкультурним та спортивним – (43%)

9. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Наскільки Ви довіряєте наступним органам державної влади та місцевого самоврядування?

		Зовсім не довіряю	Не довіряю	До деякої міри довіряю	Цілком довіряю	Важко сказати / Не знаю
1	Міській раді	19,63	26,05	42,13	3,78	8,43
2	Міському голові	17,13	24,59	40,74	9,39	8,15
3	Обласній раді	16,69	26,93	33,51	4,29	18,58

4	Облдержадмі ністрації	16,01	29,29	30,74	5,71	18,25
5	Місцевій поліції	16,59	22,03	42,50	10,51	8,37
6	Місцевій прокуратурі	21,79	30,07	28,28	6,25	13,61
7	Місцевому суду	23,28	27,74	30,61	6,08	12,29

Рівень довіри чернігівців до більшості органів державної влади та місцевого самоврядування виглядає досить оптимістично, порівняно із недовірою до них. Близько половини містян довіряють місцевій поліції (53%), міському голові (50%) та міській раді (46%). Непокоїть недовіра містян до правоохоронних органів: більше половини містян висловили недовіру прокуратурі (52%) та суду (51%).

10.Розподіл відповідей (у%) на запитання

З яких джерел Ви, зазвичай, отримуєте інформацію? (Можливі кілька варіантів відповіді)

1. Від депутатів – 12,57
2. Від оточуючих людей (знайомих, сусідів, родичів) – 48,51
3. Від працівників виконавчої влади / місцевого самоврядування – 18,92
4. Від співробітників (співслужбовців) – 27,77
5. Із загальноукраїнських газет – 26,22
6. Із міських газет – 48,78
7. Із центральних телеканалів – 50,14
8. Із різноманітних сайтів ІНТЕРНЕТ – 52,20
9. Із спілкування з друзями у соціальних мережах – 18,58
10. З обласних газет – 16,59
11. З обласного радіо – 13,34
12. З міського телебачення («Дитинець») – 21,15
13. З міського телебачення («Новий Чернігів») – 18,34
14. З обласного телебачення («Сівер–Центр») – 16,35
15. Не маю доступу до інформації – 0,17
16. Не цікавлюсь – 1,59

Загалом, саме електронні ЗМІ є найбільш популярним джерелом інформації: із різноманітних сайтів ІНТЕРНЕТ (52%) і соціальних мереж (19%) отримують інформацію близько двох третин містян. Близько половини чернігівців – із центральних телеканалів (50%) Поінформованість через особисте спілкування володіє таким же сегментом, як і через міські газети (49%). Міське телебачення превалює над обласним у частці споживачів інформації у 2,5 рази. На жаль, передачі обласного радіо, як і зустрічі із депутатами чи звернення до них, не є для більшості мешканців міста джерелом інформації. Близько чверті містян вважають їх найнепопулярнішими, що рівнозначно розподіляється по 13% у кожному джерелі.

11.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Чи існують, на Вашу думку, незалежні засоби масової інформації в нашому місті?

1. Так	2. Швидше так, ніж ні	3. Швидше ні, ніж так	4. Ні	5. Важко сказати / Не знаю
6,20	23,21	28,79	21,31	20,49

Негативною виявилася тенденція оцінювання стану свободи слова містянами. На тлі п'ятої частини від тих, хто не визначився половина респондентів переконана, що в нашому місті не існує незалежних засобів масової інформації і майже третина тих, хто переконаний у протилежному (29%).

12.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Наскільки Ви обізнані щодо реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні?

1. Достатньо обізнаний	2. В загальних рисах	3. Дещо чув із ЗМІ	4. Мене це не цікавить	5. Зовсім не обізнаний
6,92	35,40	27,56	13,26	16,86

Насторожує частка необізнаних містян щодо реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, яка складає майже третину серед опитаних. Але оптимістичним на цьому тлі є показник зацікавлених та в різній мірі обізнаних – майже дві третини містян (70%)

13.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Як Ви розумієте децентралізацію?

1. Це автономія регіонів, очолюваних губернаторами	2. Це передача повноважень від державних органів до органів місцевого самоврядування на рівень громад, районів та областей	3. Це передача повноважень та відповідальності на рівень районів	4. Це передача повноважень та відповідальності на рівень громад	5. Це ліквідація місцевих державних адміністрацій
8,87	55,14	13,36	17,35	5,28

Позитивною тенденцією можна назвати ставлення чернігівців до децентралізації, що в своїй основі відповідає «духу і букві» проекту реформи, що пропонується центральною владою: більше половини респондентів (55%) вважають, що це – передача повноважень від державних органів до органів місцевого самоврядування на рівень громад, районів та областей і лише біля 9% тих, хто обстоює думку про те, що це – автономія регіонів, очолюваних губернаторами.

14.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Що, на Вашу думку, дасть децентралізація мешканцям нашого міста?

1. Для громади	2.Покращиться	3.Пришвидшиться	4.Реформи

відкриються нові можливості	якість послуг і життя людей	занепад нашого міста	не відбудуться
26,08	32,11	13,06	28,75

Оптимізмом відзначається половина чернігівців щодо перспектив децентралізації у нашому місті (57%), які пов'язують її із новими особистими і громадськими досягненнями. Проте варто звернути увагу на досить потужний сегмент песимістично налаштованих громадян (41%), які переконані у пришвидшенні занепаду міста та відсутності змін на краще.

15.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Представники яких владних органів нашого міста, на Вашу думку, найчастіше чинять корупційні правопорушення? (Можливі кілька варіантів відповіді)

1. Виконавчих контролюючих органів – 26,72
2. Органів державної влади та місцевого самоврядування – 40, 64
3. Поліції – 35,81
4. Прокуратури – 46,01
5. Працівники санітарно-медичної галузі – 33,55
6. Працівники центрів надання адміністративних послуг та інших дозвільних служб – 20,27
7. Працівники освіти – 14,93
8. Суду – 37,40

Найкорумпованішими представниками владних органів нашого міста опитані визнали працівників місцевої прокуратури (46%). Високий рівень корупції на думку населення існує, також, серед працівників місцевого суду (37%) і місцевої поліції (36%). На перший погляд відповіді на попередні питання про рівень довіри до владних органів і на це питання виявляються досить суперечливими. Але такий дисбаланс можна пояснити тим, що респонденти демаркують (відокремлюють) систему або організацію від конкретних людей або виконавців. Найменш корумпованими у нашому місті вважаються працівники освіти (15%) і працівники центрів надання адміністративних послуг та дозвільних служб (20%)

16.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Які із наведених зловживань, на Вашу думку, найчастіше вчиняються державними службовцями чи посадовими особами місцевого самоврядування у нашому місті? (Можливі кілька варіантів відповіді)

1. Вимагання хабарів, «відкатів» тощо – 48,18
2. Зловживання в інтересах бізнесу членів сім'ї, близьких осіб, знайомих – 36,52
3. Подання неправдивих відомостей у деклараціях про доходи і витрати – 32,47
4. Призначення на посади в державних органах, органах місцевого самоврядування родичів, друзів, знайомих – 39,43
5. Участь держслужбовців чи посадових осіб самоврядування у підприємницькій діяльності – 16,82

«Рейтинг» зловживань, які на думку опитаних, найчастіше вчиняються державними службовцями чи посадовими особами місцевого самоврядування у нашому місті: вимагання державними службовцями хабарів, «відкатів» тощо

(48%), призначення на посади в державних органах (самоврядуванні) родичів, друзів, знайомих (39%), зловживання в інтересах власного бізнесу чи бізнесу своїх членів сім'ї, близьких осіб, знайомих (37%), подання неправдивих відомостей у деклараціях про доходи і витрати (32%). Участь держслужбовців чи посадових осіб місцевого самоврядування у підприємницькій діяльності, на думку опитаних, не є популярною серед посадових осіб, тому й не перевищує п'ятої частини зловживань і складає 17%.

17.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Які проблеми міста, на Вашу думку, потребують першочергового вирішення? (Можливі кілька варіантів відповіді)

1. Безпека шкільних приміщень та гуртожитків – 23,11
2. Вчасне вивезення та утилізація сміття, освітлення вулиць – 34,93
3. Контроль за дозволами на будівництво та розподілом земельних ділянок – 34,19
4. Корупція в органах влади – 80,37
5. Незаконна торгівля в громадських місцях – 15,78
6. Озеленення міста та розширення рекреаційних зон – 17,40
7. Покращення стану медицини та охорони здоров'я – 48,21
8. Покращення транспортного забезпечення – 36,32
9. Покращення якості освітніх послуг – 17,64
10. Ремонт доріг і тротуарів з облаштуванням велосипедних доріжок та дорожньо-туристичних знаків – 40,64
11. Розширення готельно-ресторанної інфраструктури – 1,62
12. Розширення мережі спортивно-культурних центрів – 9,86
13. Соціальна допомога малозабезпеченим – 28,01
14. Співмірність якості та вартості житлово-комунальних послуг – 36,28

Найнагальнішими проблемами у місті чернігівці вважають: корупцію в органах влади (80%), покращення стану медицини та охорони здоров'я (48%), ремонт доріг і тротуарів з облаштуванням велосипедних доріжок та дорожньо-туристичних знаків (40%), співмірність якості та вартості житлово-комунальних послуг (36%). Примітно, що на розширення готельно-ресторанної інфраструктури розраховують лише біля 2% мешканців. Другою після цього найнепроблемнішою ситуацією чернігівці називають розширення мережі спортивно-культурних центрів (10%). Не турбує містян, також, незаконна торгівля в громадських місцях (16%).

18.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Наскільки Ви довіряєте наступним інституціям?

		Зовсім не довіряю	Не довіряю	Частково довіряю	Цілком довіряю	Важко сказати / Не знаю
1	Президенту України	26,65	28,65	35,03	3,51	6,22
2	Верховній Раді України	27,20	37,20	25,47	3,34	6,79
3	Кабінету Міністрів України	24,59	32,94	30,71	2,74	9,02

	та/або окремим міністерствам					
4	Засобам масової інформації України	13,61	21,52	48,41	8,82	7,64
5	Засобам масової інформації інших країн	12,53	15,27	47,23	9,76	15,21
6	Збройним силам України	9,46	11,62	40,95	25,64	12,01
7	Міжнародним судам	8,99	13,85	33,92	25,47	17,77
8	Поліції	16,22	24,49	40,95	9,97	8,37
9	Прокуратурі	22,77	29,53	31,66	5,44	10,06
10	Профспілкам	13,85	26,82	33,99	6,82	18,52
11	Раді національної безпеки і оборони України	14,53	24,12	36,08	8,24	17,03
12	Службі безпеки України	15,71	22,94	37,53	10,27	13,55
13	Судам України	24,73	32,87	25,88	5,37	11,15
14	Уповноваженому Верховної Ради із прав людини	15,30	22,77	31,11	9,59	21,23
15	Церкві	13,04	15,88	33,72	19,63	17,63

Очима чернігівців рейтинг недовіри очолює Верховна Рада (64%). Більше половини респондентів, що визначилися із недовірою ставляться до правоохоронної системи держави: до суду як інституції – 58%, до прокуратури як інституції – 53%. Високим ступенем недовіри позначилася містянами діяльність Кабінету Міністрів України та/або окремих міністерств (57%). В той же час Збройним силам України довіряють дві третини респондентів (66%). Перевищує половину від тих, хто визначився кількість голосів, відданих засобам масової інформації як України, так й інших країн – по 57% і церкві (53%). Привертає увагу суперечливе ставлення містян до профспілок, яким в однаковій мірі як довіряють, так і не довіряють більше 40% респондентів, які визначилися.

19.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Те, що відбувається в Україні, на вашу думку, це:

1. Антитерористична операція – 9,26
2. Гібридна війна Росії проти України – 44,49
3. Громадянська війна, спровокована українською владою – 8,85
4. Громадянська війна, спровокована російською владою – 15,91
5. Геополітична війна між Росією та США на території України – 8,48
6. Важко сказати, немає відповіді – 13,01

Стосовно головної події в Україні майже половина чернігівців виявила консолідовану позицію щодо оцінки її як гібридної війни Росії проти України. Приблизно порівну розподіляються голоси тих, хто вважає поточні події антитерористичною операцією, громадянською війною, спровокованою українською владою або геополітичною війною Росії та США на території України – біля 9%. При цьому розгубленість в оцінці ситуації демонструє десята частина містян (13%).

20.Розподіл відповідей (у%) на запитання

У разі вторгнення російських військ в Україну більшість мешканців нашого міста, на Вашу думку, будуть:

1. Вітати введення російських військ – 1,62
2. Залишатися вдома і не втручатися – 28,41
3. Чинити військовий опір агресору – 38, 92
4. Важко сказати, немає відповіді – 31,05

Войовничу налаштованість у разі вторгнення російських військ в Україну продемонструвала значна частина мешканців нашого міста (39%). При цьому, ледь більше півтора відсотка чернігівців вважають, що містяни вітатимуть введення російських військ. Привертає увагу чисельність тих, хто не визначився. Це – майже третина містян (31%). Очевидно, цей показник корелює із небажанням респондентів розголошувати власні наміри та настрій свого близького оточення.

21.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Як Ви ставитеся до:

	Швидше негативно	Швидше позитивно	Важко сказати
Вступу України до НАТО	25,17	49,76	25,07
Вступу України в ЄС	21,66	51,93	26,41
Вступу України до митного союзу з Росією	54,22	13,78	32,00
Позаблокового статусу України	28,68	26,35	44,97

Приблизно половина чернігівців позитивним явищем вважає вступ України до НАТО (50%) та ЄС (52%), а вступ до митного союзу з Росією – в такій же мірі розцінюється як небажане або негативне явище (54%). Привертає увагу чисельність тих респондентів, які не визначилися щодо позаблокового статусу України (45%).

22.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Як Ви вважаєте, більшість мешканців нашого міста хотіли б:

1. Залишитися в складі унітарної України в межах діючої Конституції – 39,56
2. Залишитися в складі унітарної України, де місцеве самоврядування отримає широкі повноваження і бюджетну самостійність – 28,38
3. Наслідувати приклад «ДНР», «ЛНР» – 6,76
4. Стати суб'єктом федерації в складі федеративної України – 3,92
5. Стати суб'єктом федерації в складі Російської Федерації – 0,88
6. Важко сказати, немає відповіді – 20,50.

На тлі п'ятої частини чернігівців, які не визначилися, оптимістично виглядає чисельність прихильників унітарної України (40%). При цьому майже сота частина вважає, що більшість мешканців нашого міста хотіли б стати суб'єктом федерації у складі Російської Федерації. Непокоїть думка 7 % містян, які демонструють сепаратистські настрої щодо наслідування прикладу так званих ДНР і ЛНР. Незначною є частка тих, хто налаштований на

федералізацію України (4%).

23.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Які проблеми країни є, наразі, найважливішими особисто для Вас? (Можливі кілька варіантів відповіді)

Воєнний конфлікт на Сході України – 60,74
Відсутність роботи, безробіття – 48,68
Дискримінація за національною ознакою – 29,73
Зростання злочинності, недостатня вулична і житлова безпека – 45,41
Недостатній рівень соціального захисту – 40,24
Неможливість отримати якісне медичне обслуговування – 49,90
Неможливість отримати якісну освіту – 13,11
Недостатній рівень свободи слова і демократії – 7,57
Несприятливі умови для малого та середнього бізнесу – 11,49
Низький рівень зарплати чи пенсії – 35,30
Низький стан громадянської свідомості та активності – 7,97
Поганий стан доріг – 22,97
Підвищення тарифів на комунальні послуги – 31,45
Підвищення цін на основні товари – 24,66
Соціальне розшарування, прірва між бідними і багатими – 16,72
Хабарництво і корупція – 33,18

Переважна більшість містян сприймає воєнний конфлікт на Сході України (61%) як особисту проблему. Половина ж респондентів вважає, що особисто для них, як і для спільноти нагальною проблемою є неможливість отримати якісне медичне обслуговування та безробіття. Третина від опитаних такими вважає низький рівень зарплати чи пенсії та хабарництво і корупцію.

24.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Як Ви вважаєте, наскільки зараз можливі масові виступи містян (мітинги, демонстрації, страйки, пікети тощо) щодо захисту своїх конституційних прав?

1. Малоймовірні	2. Досить ймовірні	3. Важко сказати / Відмова відповідати
20,41	37,97	24,32 / 17,30

На тлі 41% респондентів, які не визначилися із відповіддю на запитання «Як Ви вважаєте, наскільки зараз можливі масові виступи містян (мітинги, демонстрації, страйки, пікети тощо) щодо захисту своїх конституційних прав?», приблизно вдвічі більше тих містян, які їх вважають досить ймовірними, ніж тих, які сприймають їх як маловірогідну подію – 38% проти 20%.

25.Розподіл відповідей (у%) на запитання

У разі, коли порушено конституційні права та інтереси громадянина, які засоби їх відстоювання Ви вважаєте найефективнішими? (Можливі кілька варіантів відповіді)

1. Активна участь у передвиборчих кампаніях – 14,76
2. Бойкот (відмова виконувати рішення адміністрації, органів влади) – 14,39
3. Захоплення будівель державних установ, блокування шляхів – 6,11
4. Законні мітинги і демонстрації – 44,70
5. Збирання підписів під колективними петиціями – 27,43
6. Масове пікетування державних установ – 16,45
7. Несанкціоновані мітинги і демонстрації – 4,39
8. Одноосібні протестні акції – 2,64
9. Погрожування страйком – 10,98
10. Протестне голодування – 1,86
11. Створення незалежних від Президента та уряду збройних формувань – 3,01
12. Розповсюдження інформації через ЗМІ та соцмережі – 17,91
13. Жоден не здається мені ефективним настільки, щоб я брав(-ла) у них участь – 10,98
14. Важко відповісти, немає відповіді – 20,91

На тлі п'ятої частини респондентів, які не визначилися із відповіддю на питання «У разі, коли порушено конституційні права та інтереси громадянина, які засоби їх відстоювання Ви вважаєте найефективнішими?» лідирують прихильники законних мітингів і демонстрацій (45%) та збирання підписів під колективними петиціями (27%). Найменша частка тих містян, які готові обрати протестне голодування (2%) та створення незалежних від Президента та уряду збройних формувань (3%).

26. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Якщо акції протесту відбудуться, чи будете Ви особисто брати в них участь?

1. Буду обов'язково	2. Швидше так, ніж ні	3. Швидше ні, ніж так	4. Ні в якому разі	5. Важко сказати / Відмова відповідати
8,95	20,54	30,47	13,41	26,26 / 0,37

На тлі 27% респондентів, які не визначилися або свідомо відмовляють у відповіді щодо власних протестних дій, превалює частка тих, хто брати участь у протестних акціях не бажає (44%). Радикально налаштована майже десята частина чернігівців (9%). Схиляється до участі в них п'ята частина містян.

27. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Чи підтримуєте Ви рішення влади щодо опублікування держслужбовцями електронних декларацій про доходи?

1. Підтримую	2. Не підтримую	3. Мені байдуже	4. Важко сказати / Не знаю
58,89	8,58	20,10	11,05

Позитивний суспільний настрій щодо прозорості влади в частині опублікування держслужбовцями електронних декларацій про доходи демонструє переважна більшість чернігівців (59%). Тільки майже десята частина містян не підтримує таке політичне рішення (9%). Ця цифра

мінімізується з огляду на десяту частину чернігівської громади, яка не визначилася із ставленням до цих дій влади.

28. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Як, на Вашу думку, впливає політика декомунізації (перейменування історичних подій та географічних назв, заборона радянсько-комуністичної символіки, скасування деяких державних свят тощо) на загальнонаціональну ідентифікацію і суспільну згуртованість громадян України?

1. Позитивно	2. Швидше позитивно	3. Швидше негативно	4. Негативно	5. Ніяк не впливає	6. Важко сказати / Не знаю
9,59	10,91	21,18	18,75	24,73	14,84

У діях влади стосовно декомунізації чернігівці вбачають швидше негативні тенденції щодо суспільної згуртованості громадян України (40%). Чисельність таких вдвічі превалює над тими, хто схвалює політику декомунізації, зокрема у частині перейменування історичних подій та географічних назв, заборони радянсько-комуністичної символіки, скасування деяких державних свят тощо (20%). Чверть містян, при цьому, вважають, що це ніяк не впливає на загальнонаціональну ідентифікацію і стабільність.

29. Розподіл відповідей (у%) на запитання

Професійність і мудрість очільника громади чи державного діяча, на Вашу думку, полягає в:

1. В дозуванні інформації на загал, тактиці поступового формування громадської думки – 16,35
2. В офіційних повідомленнях – виключно оптимістичний матеріал, замовчування негативних подій і проблем – 5,56
3. У створенні образу спільного ворога – 4,38
4. У максимальній відвертості у спілкуванні з громадою аж до найнеприємнішої правди – 57,87
5. У невпинному контролі за суспільними настроями та цензурі – 4,77
6. У проповідницькій функції, ролі натхненника / наставника – 6,72
7. Униканні спілкування із ЗМІ, делегуванні цієї функції радникам – 4,35

Питання про професійність і мудрість очільника громади чи державного діяча сприяло привернення уваги респондентів до соціальної відповідальності та перспективного мислення. Тут чернігівці переважною більшістю згуртовані навколо необхідності максимальної відвертості керманича у спілкуванні з громадою (58%). Хоча авторитарний, конформістський, маніпулятивний стиль керівництва не є, загалом, привабливим у розумінні містян, все ж незначна і приблизно однакова чисельність респондентів його схвалюють – по 4,5%. Привертає увагу, також частка тих містян, хто віддає перевагу виваженому реформістському підходові до управління спільнотою і обстоює думку про необхідність дозування інформації, застосування тактики поступового формування громадської думки (16%). Це може означати, що в нашій спільності

невпинно зростає зацікавленість у цивілізованих формах співіснування влади і народу, а також існує досить помітна частка прихильників європейських стандартів в управлінні державою.

30.Розподіл відповідей (у%) на запитання

Оцініть, яким чином впливатиме на консолідацію українського суспільства наступне:

		Сприятиме	Категорично не сприятиме	Не буде впливати	Важко сказати / Не знаю
1	Відновлення територіальної цілісності України, повний контроль держави над окупованими територіями	67,80	7,09	8,07	17,04
2	Відмова від повернення Криму, надання особливого статусу частині Донбасу	17,67	40,24	12,09	30,00
3	Виклад історії України без прорадянських і проросійських інтерпретацій, формування історичної пам'яті народу на національній основі	39,22	11,82	16,08	32,88
4	Забезпечення державою рівності всіх перед законом, захисту прав людини	72,09	5,81	7,84	14,26
5	Збільшення чисельності громадських об'єднань і громадян, які беруть участь у самоврядуванні, зміцнення демократії	48,48	7,77	19,86	23,89
6	Заохочення до вивчення і розповсюдження української мови	49,66	7,94	22,16	20,24
7	Зміна влади в Україні	49,73	7,30	14,49	28,48
8	Курс на євроінтеграцію, реалізація ідеї вступу до ЄС	39,66	10,61	14,43	35,03
9	Нормалізація інформаційно-політичних стосунків, відновлення торгівлі та економічної співпраці з Росією	23,99	24,19	16,89	34,93
10	Підвищення статусу російської мови в Україні (друга державна та/або офіційна в окремих регіонах)	19,86	33,85	22,13	24,16
11	Подолання соціально-економічних проблем, підвищення добробуту переважної більшості громадян	67,64	6,55	10,44	15,37
12	Подолання корупції та притягнення корупціонерів до відповідальності	71,52	7,20	7,13	14,15
13	Прихід до влади харизматичного і	49,43	8,72	15,51	26,34

	незалежного лідера				
14	Припинення війни з Росією на будь-яких умовах	37,33	18,45	10,98	33,24
15	Проведення децентралізації, надання державою значних повноважень громадам	43,18	10,81	12,94	33,07
16	Популяризація радянської культурної та історичної спадщини	23,65	25,10	22,50	28,75
17	Розвиток внутрішнього туризму, інфраструктури, міжрегіональних комунікацій	56,99	5,64	17,06	20,33
18	Розповсюдження української культури, носієм якої є титульна нація країни	52,64	9,36	14,83	23,17
19	Справедливий розподіл суспільних благ, зменшення розриву між заможними та малозабезпеченими громадянами	60,34	7,50	10,88	21,28
20	Сприяння розвиткові культури національних меншин	36,59	10,91	20,03	32,47
21	Створення єдиної Помісної православної церкви	31,39	11,52	21,99	35,01
22	Федералізація України	20,41	21,05	12,70	45,84

У питанні щодо сприятливих чинників консолідації українського суспільства переважна більшість чернігівців називає забезпечення державою рівності всіх перед законом, захисту прав людини (72%), подолання корупції та притягнення корупціонерів до відповідальності (72%), Відновлення територіальної цілісності України, повний контроль держави над окупованими територіями (68%), подолання соціально-економічних проблем, підвищення добробуту переважної більшості громадян (68%), розвиток внутрішнього туризму, інфраструктури, міжрегіональних комунікацій (57%), Розповсюдження української культури, носієм якої є титульна нація країни (53%). Рейтинг несприятливих факторів очолює Відмова від повернення Криму, надання особливого статусу частині Донбасу (40%). Близько третини респондентів визнають таким Підвищення статусу російської мови в Україні (друга державна та/або офіційна в окремих регіонах) (34%). Приблизно чверть містян вбачають негатив у популяризації радянської культурної та історичної спадщини та нормалізації інформаційно-політичних стосунків, відновлення торгівлі та економічної співпраці з Росією. Радикальні настрої респондентів відносно радянщини та РФ, яка назвала себе правонаступником СРСР, посилюються з огляду на третину тих, хто не визначився із відповіддю. Зауважимо, що в цій категорії лідирує позиція стосовно федералізації – 46% респондентів мають труднощі в оцінці зазначеного процесу. Очевидно, майже половина містян або не поінформовані про його зміст, або не розуміють наслідків можливої федералізації України і тому із великою обережністю

обходять це питання. Найменшу невизначеність і, відповідно, найбільшу рейтингову однозначність, чернігівці продемонстрували стосовно подолання соціально-економічних проблем, підвищення добробуту переважної більшості громадян, забезпечення державою рівності всіх перед законом, захисту прав людини, подолання корупції та притягнення корупціонерів до відповідальності – по 15%. Це, звичайно, посилює показник одностайності громадян у першочерговому вирішенні нагальних проблем суспільства загалом, а вже потім – регіону і, насамкінець, особистих.

УЗАГАЛЬНЕННЯ

В опитуванні взяли участь 1717 жінок і 1243 чоловіки, що складає 58% і 42 % і відповідає сучасній демографічній ситуації в м. Чернігові.

Самовизначення респондентів щодо власного матеріального становища (у порівнянні із деяким умовно-середнім показником в Україні) розподілилося наступним чином: частка тих, хто сприймає себе як людину середнього і вище середнього достатку дещо превалює над тими, хто позиціонує себе, як людина, матеріально забезпечена на рівні нижче середнього і низькому – 53,8% і 46,2% відповідно. Ці показники виглядають досить співмірно, особливо на тлі розбіжностей у полярних категоріях «Високе» і «Дуже низьке». У першій – кількість респондентів не перевищує й половини відсотка, у другій – складає п’ять відсотків.

Зауважимо, що суб’єктивна оцінка майнового стану дещо дисонує із об’єктивним соціально-економічним показником, який пов’язаний із родом занять чи зайнятістю у тій частині, де категорії «Безробітний», «Домогосподарка», «Пенсіонер», «Учень, студент» посіли 42,36% чернігівців і, відповідно, їх основне джерело доходу – державні чи-то соціальні виплати або утримання іншими особами. Очевидно, ці містяни у першому випадку демонструють певну психологічну заангажованість, у другому – вікова характеристика накладається на економічно-дохідну зайнятість або ж існують інші джерела доходу, крім власної працевлаштованості.

ВИСНОВКИ ЩОДО ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ

Думка міста про умови життя

У цій частині опитування вивчалась інформація про фактичні умови життя чернігівців: їх оцінка стану громадянської свідомості, рівня комфортності життя, благоустрою, безпечності, стосунків із владою. Саме суб'єктивні оцінки населення є індикаторами ефективності діяльності органів місцевої влади та якості життя у нашому місті.

Викликає занепокоєння оцінка містянами рівня громадянської свідомості: більше половини (57%) назвали її низькою або відсутньою. Лише п'ята частина від опитаних вважає її достатньою або високою, цей показник послаблюється на тлі 15 % тих респондентів, хто не визначився із відповіддю.

Найдієвішими місцевими об'єднаннями громадян чернігівці називають волонтерський рух (понад 60%), спортивні об'єднання (понад 50%), політичні блоки і партії (45%). Серед найпасивніших – організації медико-оздоровчого спрямування (62%), профспілки (46%) та природничо-екологічні об'єднання – (53%)

Досить вагомо (половина від тих, хто визначився та усвідомлює пріоритети громадської активності) виглядає позиція містян, яка обстоює думку про те, що задля успішного вирішення нагальних проблем територіальної громади громадські організації та спілки міста повинні контролювати владу і лише близько п'ятої частини – активно рекламувати свою діяльність та ідеологію і пропагувати загальнолюдські цінності та проводити культурно-розважальну і просвітницьку роботу серед населення.

Привертає увагу досить поміркована позиція чернігівців стосовно влади. Найефективнішою формою їх взаємодії для чверті опитаних вважається залучення громадських експертів у діяльність виконавчих структур. П'ята частина містян такими формами називають ініціювання та участь у загальних зборах громадян, участь у громадських слуханнях, участь у роботі громадських рад.

Варто зазначити, що лише близько десятої частини від опитаних (9,3%) вважають спільне святкування визначних подій в історії міста ефективною формою взаємодії із місцевою владою. Цей показник корелює із потенційно протестним електоратом, який не налаштований на співпрацю і жодну із запропонованих інтерв'юерами позицій не сприймають як ефективну (9%). Такий розподіл свідчить про поступове зростання громадянської свідомості та активності серед містян, оскільки маргінальні та протестні настрої не перевищують 18%. Із врахуванням п'ятої частини тих, хто не визначився, ця цифра мінімізується.

З огляду на усвідомлені відповіді щодо життя місцевої громади та подій в країні переважної більшості опитаних, цікавим видається чисельність тих, хто формально є або готується бути членом громадських об'єднань – таких ледь більше десятої частини містян.

Оцінка чернігівцями роботи міської влади в основних галузях життєзабезпечення розподілилася наступним чином. Найбільш незадоволені мешканці міста діяльністю міської влади у галузі медицини і охорони здоров'я (66%), житлово-комунального господарства та благоустрою (60%), транспорту

(56%). Найбільш задоволені – культурним та мистецьким простором міста (46%) і фізкультурним та спортивним – (43%).

Найнагальнішими проблемами у місті чернігівці вважають: корупцію в органах влади (80%), покращення стану медицини та охорони здоров'я (48%), ремонт доріг і тротуарів з облаштуванням велосипедних доріжок та дорожньо-туристичних знаків (40%), співмірність якості та вартості житлово-комунальних послуг (36%). Примітно, що на розширення готельно-ресторанної інфраструктури розраховують лише біля 2% мешканців. Другою після цього найнепроблемнішою ситуацією чернігівці називають розширення мережі спортивно-культурних центрів (10%). Не турбує містян, також, незаконна торгівля в громадських місцях (16%).

Довіра мешканців міста до органів влади

Рівень довіри чернігівців до більшості органів державної влади та місцевого самоврядування виглядає досить оптимістично, порівняно із недовірою до них. Близько половини містян довіряють місцевій поліції (53%), міському голові (50%) та міській раді (46%). Непокоїть недовіра містян до правоохоронних органів: більше половини містян висловили недовіру місцевій прокуратурі (52%) та місцевому суду (51%).

Насторожує частка необізнаних містян щодо реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, яка складає майже третину серед опитаних. Але оптимістичним на цьому тлі є показник зацікавлених та в різній мірі обізнаних – майже дві третини містян (70%).

Позитивною тенденцією можна назвати ставлення чернігівців до децентралізації, що в своїй основі відповідає «духу і букві» проекту реформи, що пропонується центральною владою: більше половини респондентів (55%) вважають, що це – передача повноважень від державних органів до органів місцевого самоврядування на рівень громад, районів та областей і лише біля 9% тих, хто обстоює думку про те, що це – автономія регіонів, очолюваних губернаторами.

Оптимізмом відзначається половина чернігівців щодо перспектив децентралізації у нашому місті (57%), які пов'язують її із новими особистими і громадськими досягненнями. Проте варто звернути увагу на досить потужний сегмент песимістично налаштованих громадян (41%), які переконані у пришвидшенні занепаду міста та відсутності змін на краще.

ВИСНОВКИ ЩОДО ПОІНФОРМОВАНОСТІ МЕШКАНЦІВ МІСТА

Зауважимо, що отримані результати не можуть свідчити про змістовність інформації, яку чернігівці отримують із запропонованих друкованих, аудіо- чи електронних ЗМІ, адже в анкеті стояло питання лише про джерела отримання інформації. Однак, побічно, дане соціологічне дослідження цілком достовірно може визначити роль і значення окремих джерел інформації для територіальної громади загалом та для кожного опитуваного громадянина зокрема.

У дослідженні, також, вивчалась поінформованість населення про діяльність місцевої влади через зустрічі з депутатами, працівниками адміністрацій. На жаль, виявилось, що ледь більше десятої частини мешканців міста дізнається про діяльність місцевої влади саме від влади. Одночасно, серед означених способів отримання інформації саме оточуючі люди стають для такої ж кількості респондентів джерелом інформації. Тож, серед усіх джерел інформації друзі, сусіди, знайомі, колеги є другими (після електронно-інформаційного ресурсу) у впливовості цього потоку інформації на формування думки респондента щодо актуальних подій та їх критичної оцінки, а це , нерідко, неперевірена інформація: чутки, плітки тощо.

Загалом, саме електронні ЗМІ є найбільш популярним джерелом інформації: із різноманітних сайтів ІНТЕРНЕТ (52%) і соціальних мереж (19%) отримують інформацію близько двох третин містян. Близько половини чернігівців – із центральних телеканалів (50%) Поінформованість через особисте спілкування володіє таким же сегментом, як і через міські газети (49%). Міське телебачення превалює над обласним у частці споживачів інформації у 2,5 рази. На жаль, передачі обласного радіо, як і зустрічі із депутатами чи звернення до них, не є для більшості мешканців джерелом інформації. Близько чверті містян вважають їх найнепопулярнішими, що рівнозначно розподіляється по 13% у кожному джерелі.

Негативною виявилася тенденція оцінювання стану свободи слова містянами. На тлі п’ятої частини від тих, хто не визначився половина респондентів переконана, що в нашому місті не існує незалежних засобів масової інформації і майже третина тих, хто переконаний у протилежному (29%).

ВИСНОВКИ ЩОДО ОЦІНКИ НАСЕЛЕННЯМ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОВЖИВАНЬ В ОРГАНАХ ВЛАДИ

Ставлення до корупції є суперечливим та завжди емоційно-забарвленим. У масовій свідомості корупція може приймати різні форми. Більш того, існують варіанти поведінки, які виглядають як корупція, хоча з правового погляду такими не є. Окрім того, суб'єктивне сприйняття корумпованості тієї чи іншої сфери відбувається через певний рівень поінформованості, наявності власного досвіду та стереотипів, прийнятих у суспільстві.

Проте ці суб'єктивні оцінки населенням корумпованості цих сфер часто перевищують оцінки реального корупційного досвіду.

У нашому дослідженні ми визначили ті сфери життя, де поширеність корупційного досвіду у населення може набути суб'єктивного характеру при спілкуванні з відповідними інституціями і респонденти виокремлюють їх як корупційний прояв.

Ці дані ми доповнюємо своєрідним суб'єктивним рейтингом за видами зловживань, які існують, на думку населення м. Чернігова, з боку державних службовців чи посадових осіб.

Найкорумпованішими представниками владних органів нашого міста опитані визнали працівників місцевої прокуратури (46%). Високий рівень корупції на думку населення існує, також, серед працівників місцевого суду (37%) і місцевої поліції (36%). На перший погляд відповіді на попередні питання про рівень довіри до владних органів і на це питання виявляються досить суперечливими. Але такий дисбаланс можна пояснити тим, що респонденти демаркують (відокремлюють) систему або організацію від конкретних людей або виконавців. Найменш корумпованими у нашому місті вважаються працівники освіти (15%) і працівники центрів надання адміністративних послуг та дозвільних служб (20%)

«Рейтинг» зловживань, які на думку опитаних, найчастіше вчиняються державними службовцями чи посадовими особами місцевого самоврядування у нашому місті: вимагання державними службовцями хабарів, «відкатів» тощо (48%), призначення на посади в державних органах (самоврядуванні) родичів, друзів, знайомих (39%), зловживання в інтересах власного бізнесу чи бізнесу своїх членів сім'ї, близьких осіб, знайомих (37%), подання неправдивих відомостей у деклараціях про доходи і витрати (32%). Участь держслужбовців чи посадових осіб місцевого самоврядування у підприємницькій діяльності, на думку опитаних, не є популярною серед посадових осіб, тому й не перевищує п'ятої частини зловживань і складає 17%.

Позитивний суспільний настрій щодо прозорості влади в частині опублікування держслужбовцями електронних декларацій про доходи демонструє переважна більшість чернігівців (59%). Тільки майже десята частина містян не підтримує таке політичне рішення (9%). Ця цифра мінімізується з огляду на десяту частину чернігівської громади, яка не визначилася із ставленням до цих дій влади.

ВИСНОВКИ ЩОДО ПОЛІТИЧНИХ І ПРОТЕСТНИХ НАСТРОЇВ

У дослідженні вивчався рівень довіри містян до владних та соціальних інститутів. Цей показник представлений як рейтинг. Тож, очима чернігівців рейтинг недовіри очолює Верховна Рада (64%). Більше половини респондентів, які визначилися у питанні «Наскільки Ви довіряєте наступним інституціям?», із недовірою ставляться до правоохоронної системи держави: до суду як інституції – 58%, до прокуратури як інституції – 53%. Високим ступенем недовіри позначилася містянами діяльність Кабінету Міністрів України та/або окремих міністерств (57%). Натомість Збройним силам України довіряють дві третини респондентів (66%). Перевищує половину від тих, хто визначився, кількість голосів, відданих засобам масової інформації як України, так й інших країн – по 57% і церкві (53%). Привертає увагу суперечливе ставлення містян до профспілок, яким в однаковій мірі як довіряють, так і не довіряють 40% респондентів, які визначилися.

Думка містян про зовнішню політику

Зокрема, у дослідженні вивчалася думка мешканців області щодо вступу України до НАТО, ЄС, РФ.

Приблизно половина чернігівців позитивним явищем вважає вступ України до НАТО (50%) та ЄС (52%), а вступ до митного союзу з Росією – в такій же мірі розцінюється як небажане або негативне явище (54%). Привертає увагу чисельність тих респондентів, які не визначилися щодо позаблокового статусу України (45%).

Протестний потенціал у місті

Для визначення міри протестного потенціалу взято думку не менше третини опитаних респондентів.

На тлі 41% респондентів, які не визначилися із відповіддю на запитання «Як Ви вважаєте, наскільки зараз можливі масові виступи містян (мітинги, демонстрації, страйки, пікети тощо) щодо захисту своїх конституційних прав?», приблизно вдвічі більше тих містян, які їх вважають досить ймовірними, ніж тих, які сприймають їх як маловірогідну подію – 38% проти 20%.

На тлі 27% респондентів, які не визначилися або свідомо відмовляють у відповіді щодо власних протестних дій, превалює частка тих, хто брати участь у протестних акціях не бажає (44%). Радикально налаштована майже десята частина чернігівців (9%). Схиляється до участі в них п’ята частина містян.

На тлі п’ятої частини чернігівців, які не визначилися стосовно політичної моделі (відтак, не можуть з певною долею вірогідності спрогнозувати якого майбутнього жадає більшість українців загалом та чернігівців зокрема) оптимістично виглядає чисельність прихильників унітарної України (40%). При цьому лише сота частина вважає, що більшість мешканців нашого міста хотіли б стати суб’єктом федерації у складі Російської Федерації. Викликає занепокоєння, також, думка 7% містян, які демонструють сепаратистські настрої щодо наслідування прикладу так званих ДНР і ЛНР. Незначною є частка тих, хто налаштований на федералізацію України (4%).

У діях влади стосовно декомунізації чернігівці вбачають швидше негативні тенденції щодо суспільної згуртованості громадян України (40%). Чисельність таких вдвічі превалює над тими, хто схвалює політику декомунізації, зокрема у частині перейменування історичних подій та географічних назв, заборони радянсько-комуністичної символіки, скасування деяких державних свят тощо (20%). Чверть містян, при цьому, вважають, що це ніяк не впливає на загальнонаціональну ідентифікацію і стабільність.

Думка містян про нагальні проблеми сьогодення

Стосовно головної події в Україні майже половина чернігівців виявила консолідовану позицію щодо оцінки її як гібридної війни Росії проти України. Приблизно порівну розподіляються голоси тих, хто вважає поточні події антитерористичною операцією, громадянською війною, спровокованою українською владою або геополітичною війною Росії та США на території України – біля 9%. При цьому розгубленість в оцінці ситуації демонструє десята частина містян (13%).

Переважна більшість містян сприймає воєнний конфлікт на Сході України (61%) як особисту проблему. Половина ж респондентів вважає, що особисто для них, як і для спільноти загалом нагальною проблемою є неможливість отримати якісне медичне обслуговування та непрацевлаштованість, безробіття. Третина від опитаних такими вважає низький рівень зарплати чи пенсії та хабарництво і корупцію.

Питання про професійність і мудрість очільника громади чи державного діяча сприяло приверненню уваги респондентів до соціальної відповідальності та перспективного мислення. Тут чернігівці переважною більшістю згуртовані навколо необхідності максимальної відвертості і прозорості в діях і словах керманича у стосунках з громадою (58%). Хоча авторитарний, конформістський, маніпулятивний стиль керівництва не є, загалом, привабливим у розумінні містян, все ж незначна і приблизно однакова чисельність респондентів його схвалюють – по 4,5%.

Привертає увагу, також частка тих містян, хто віддає перевагу виваженому реформістському підходові до управління спільнотою і обстоює думку про необхідність дозування інформації, застосування тактики поступового формування громадської думки (16%). Це може означати, що в нашій спільності невпинно зростає зацікавленість у цивілізованих формах співіснування влади і народу, а також існує досить помітна частка прихильників європейських стандартів в управлінні державою, послідовних носіїв ідеї пріоритету загальнольнолюдських цінностей над будь-якими іншими.

Щодо сприятливих чинників консолідації українського суспільства переважна більшість чернігівців висловлюється цілком переконано й однозначно: забезпечення державою рівності всіх перед законом, захисту прав людини (72%), подолання корупції та притягнення корупціонерів до відповідальності (72%), відновлення територіальної цілісності України, повний контроль держави над окупованими територіями (68%), подолання соціально-економічних проблем, підвищення добробуту переважної більшості громадян (68%), розвиток внутрішнього туризму, інфраструктури, міжрегіональних комунікацій (57%), розповсюдження української культури, носієм якої є титульна нація країни (53%).

Рейтинг несприятливих факторів очолює відмова від повернення Криму, надання особливого статусу частині Донбасу (40%). Близько третини респондентів визнають таким підвищення статусу російської мови в Україні (друга державна та/або офіційна в окремих регіонах) (34%).

Приблизно чверть містян вбачають негатив у популяризації радянської культурної та історичної спадщини та нормалізації інформаційно-політичних стосунків, відновлення торгівлі та економічної співпраці з Росією. Радикальні настрої респондентів відносно радянщини та РФ, яка назвала себе правонаступником СРСР, посилюються з огляду на третину тих, хто не визначився із відповіддю. Зауважимо, що в цій категорії лідирує позиція стосовно федералізації – 46% респондентів мають труднощі в оцінці зазначеного процесу. В цьому контексті припускаємо, що половина містян або не поінформовані про його зміст, або не розуміють наслідків можливої федералізації України і тому із великою обережністю обходять це питання.

Найменшу невизначеність і, відповідно, найбільшу рейтингову однозначність, чернігівці продемонстрували стосовно подолання соціально-економічних проблем, підвищення добробуту переважної більшості громадян, забезпечення державою рівності всіх перед законом, захисту прав людини, подолання корупції та притягнення корупціонерів до відповідальності – по 15%. Це, звичайно, посилює показник одностайності громадян у першочерговому вирішенні нагальних проблем суспільства загалом, а вже потім – регіону і, насамкінець, особистих.

Саме відповіді на ключові питання сьогодення, отримані нами в процесі цього соціологічного обстеження, надають нам підстави зафіксувати позитивні тенденції у житті нашої територіальної громади. Вони свідчать про довготривале, складне, але невпинне формування стійкого прошарку свідомих і відповідальних людей серед містян, які хочуть і можуть розумно управляти як собою чи референтною групою, так і державою загалом.

Також вважаємо, що не останньою чергою, це соціологічне дослідження (хоча й у якості побічного ефекту) сприяло залученню мешканців міста Чернігова до формування громадянського суспільства через волонтерську діяльність інтерв'юерів, привід для чернігівців, які були включені в репрезентативну вибірку, на більш серйозному аналітичному рівні замислитися над викликами сучасності, відчути інтерес місцевої влади до містян (особливо на цьому наголошували респонденти у віковій групі «65 років і більше»).